

tica sint, hæc epulotica. Talia sunt emplastra mitigantia e sebo ceruino, cerussa, de succis herbarum refrigerantium de spermate ranarum, diapomphol.

Non negligendus tamen vna est archeus partis & sensus delicatus, ne duritiæ applicata noceant, ne inuertatur ordo, adeoque acrimonia partes lancinentur, quæ demulcendæ erant, nec in exsiccando frustrentur, quæ id expetunt & indicant, adhibitis mucilaginosi, humectantibus, distinctis probe temporibus, quæ omnia ex dictis patent.

LIBRI I. SECTIO III. CAPVT I.

De

Cephalicis.

Pro materia medica noscenda optimum est, medicamenta in *communia*, saltem secundum quid, hinc & determinata seu *specificæ* diuidere. Vt enim quidam negare sustineant *specificæ*, quæ nempe huic vel illi parti aut visceri speciatim succurrant; illud omne tamen intelligendum est de occulta, cœca, & irrationali *determinatione, qua cephalica v.g. vel pectoralia dicuntur*, absurdo modo & reuera occulto habere sympathiam, magnetismum, vt intactis reliquis huic vni, soli, & semper prospiciant, de quibus *Helmontius* ait, non dici posse remedio: Vade tu ad talem venam, vel ad istum locum. Nam altero genuino sensu reuera dantur *specificæ*, quæ non solum generatim sanguinem & serum, tanquam elementa & succos *substantificos* vitales microcosmi, alterant, nec indicantibus ac indicationibus generalibus, sed *specificis*, vt indicata *specificæ*, *specifico* dono prædita, satisfaciunt; verum & ita eosdem disponunt, vt in partes has illas affectas redundare *specialis* vsus queat, determinando easdem, vt sic agant. Aliàs enim notum est, *specificæ cephalicæ* esse quoque *cordialia, stomachica, vterina* &c.

Solenne hinc nomen est *tonicorum*, quæ tonum huius vel illius

illius partis in temperie, conformatione, poris, ita roborant, ut actioni destinatae præesse melius queant. Ut enim vnus idemque omnibus illabatur sanguis; ille tamen ad certas actiones hic illic specificatur a fermento seu archeo loci particulari.

Cumque magis velificetur his operis calor, diuersis modis specificatus, vno vero cesset, ut in actionibus suis retardetur; hinc etiam alterandi calidum pro eiusdem intensiōe diuersa sunt præsidia specifica, pro remissione præstāda magis communia, id quod etiam valet ratione diuersorum regnorum.

Communiter alias diuiduntur alterantia in *calida & frigida*, prout vel roborant, exuscitant & instaurant archeum, hac vel illa parte residentem, vel temperant peregrinam accessionem, vnde vel gradus augetur, vel deprimitur plane.

Diuisio specialior est in *volatilia, fixa & media*; volatilia vocando, quod vniuersim & de aliis valet, quæcunque a posteriori in motum cient, rarefaciunt & promouent archeum, seu calidum *innatum partium*; a priori, quæ vel volatilia sunt sulphurea & oleosa, seu sale volatili oleolo facta, vel volatilia vrinosa, vel volatilia acida; summam quæcunque sale volatili vel sibi relicto, vel aliis remixto gaudent.

Volatilia sulphurea & balsamica spiritiuosa aromatica cephalicorum nomine veniunt, v. g. radix galangæ, zedoariæ, ireos Flor. H. betonica, lauendula, maiorana, melissa, marum, chamædrys, chamæpitys, origanum, ocymum, pulegium, rosmarinus, polium montanum, ruta, salvia, serpillum, spica nardi; fl. anthos, spica, liliorum conuallium, primula veris, stæchados arabicæ, tilia. Aromata omnia, speciatim vero cubebæ; ex animalibus castoreum; ex seminibus semen coriandri; ex gummatibus, succinum, ladanum; ex lignis sassafras, xyloaloe, &c. Et ex his paratæ conservæ, essentia, aqua, spiritus, elixir cephalicum, vitæ Matthioli, aqua apoplectica, Anhaltina, succin. Ex compositis sp. dianth. diamb. diamosch. dulc. MP. de ladan. de succin. Crat. Exemplum elixirii, cephalici fit sequens: R. rad. præon. mar. ʒj. galang. valer. doron. fol. rosmar. mari veri, salu. a. ʒʒ. fl. anth. lauend. lil. conu. præon. stæch. ar. beton. a. ʒij. cubeb. succin. a. ʒvj. visc. coryl. lign. al. ladan. i. a. ʒiij. costi ver. anacard. a ʒj. Conc. extrah. u. Oli cephal.

Q

Vola.

Volatilia urinosa sunt salina, in quibus sal volatile magis explicitum & sibi relictum, spiritus salis ammoniaci natiui genuinus, & artificialis, spiritus rutæ, & lil. conuall. volatilis nostro more paratus per putrefactionem; spiritus cranii humani corui cerui, viperarum, horumque salia volatilia, tinctura lunæ, & similia. *Volatilia acida* præbent spiritus vitrioli cephalicus *Heerii*, *Sennerti* aliorumque.

Hæc ipsa, quæ hinc suo modo ad fixa etiam applicabimus, respiciunt vel *spiritus* animales & horum vehiculum *lympham*, vel *membranas* & *nervos*, vel *poros*: iuxta quorum diuisionem etiam optime pathologia morborum cerebri seu capitis diuiditur & intelligi potest.

Adeoque (1) *roborant spiritus animales*, sicubi torpeant, vel debiliores fuerint, vt in senibus & aliis; fœnerant iisdem liberum meatum, & motum restituunt, in tremore, vertigine incubo, sensus & motus impotentia proficua.

(2) *Discutiunt, demulcent, & suauiter afficiunt membranas & meninges fibrasque nerueas*, variis modis vellicatas. Hinc ex diætis quoque plantis ipsis resinosa magis sunt neruina, exemplo chamædyros, rosmarini, lauendulæ &c. vnde & optima sunt in vulneribus capitis pro fotu cum vino.

(3) *Dissipant serum excedens & corrigunt exhalando & diuertendo*, cum diaphoreticis maritata, ne siccum concipiat, coaguletur, vappescat, sed blandam suauemque dulcedinem factam teetam obtineat.

Hinc & (4) *suauiter admodum* lympham macerant & ligant, ne vel vitiose moueatur, vt in vertigine, vel spiritibus minus facta illigabilis magis sit, vt in vigiliis senum, restitutis una & roboratis spiritibus.

(5) *Poros cerebri & neruorum oclusos dilatant*, ne subsideant, concidant & spiritibus ac lymphæ continuo mouendis viam intercipient, quo nomine urinosa & quibusdam casibus etiam acida, imo & quædam sulphurea volatilia, exemplo castorei, sunt laudatissima. Singula nempe hæc valent præcipue in affectibus soporosis; urinosa vero adhuc latius. Faciunt

id

id ipsum tum subtilissima sua & penetrantissima virtute, qua pervadunt omnia, vnde & odoratu solo laudatissima sunt, & interius propinata; tum acidum figens præcipitando & annihilando, quod in apoplexia, aponia, paralyfi valet; fixis enim & acetosis humoribus vnice contrariantur vrinosa, paralyseos hinc specifica. Seorsim vero acida, quatenus sulphur obstruens & ligans excutunt, domant, & destruant, in affectibus, vt diximus, soporosis. Par ratio est castorei & nigellæ, quæ sulphure volatili & minus resolubili gaudent, vnde iis in casibus optima sunt. Imo nominatim castoreum, & quæ ad instar huius omnibus hisce vel plerisque satisfaciunt, illa καδί ἐξυγν & omnium optima sunt cephalica, polychresta reuera in omnibus quasi dictis casibus, vt de cinnabari id quoque deduci potest.

Sic curauimus hemiplecticos & paralyticos plurimos generali illa, seu speciali potius methodo: (1) dando, quæ poros nervorum referant, v.g. ☉*ci c. lil. conuall. (2) quæ spiritus animales confortant, infusum neruinum; (3) quæ acidum figens excutunt, puluerem superius laudatum, non omisus externis unguentis neruinis & vrticationibus.

Fixa cephalica dicimus, quæ excessum humorum & spirituum temperant, motum refrænant, figuntque. *Fixa* v. g. *terrea*, viscus quernus, cranium humanum, ungula alcis, magisterium perlarum, corallorum. *Fixa acida*, tinctura rosarum, violarum, præoniæ, acetum liliorum conuallium, rutæ, spiritus vitrioli, clystus antimonii &c. *Fixa nirose*, vt ☉ ziatum. *Fixa aqua*, vt aqua cerasorum nigrorum, sambuci, solani, sedi maioris, decoctum anagallidis, serum caprinum, emulsiones soporifera & alia.

Adeoque specialius hæc ipsa (1) spirituum ferociam & motum continuum ligant, ac domant effrenes eorum in sensuum & motus organis tumultus, non solum in febribus, per consensum affecto cerebro, verum & aliis, quando dephlegmati quasi & intemperati exorbitant, vt in deliriis, doloribus, motibus spasmodicis ipsisque adeo vterinis.

(2) *Inuertunt* saturant, præcipitant & acrimoniam absorbent & resoluunt, vt tum terrea alia, tum præ omnibus cinnabarina,

barina, cinnabaris natiua, granulata & sublimata, cinnabaris gii, vt & prius diaphoreticus. Duo hæc præstant eximia: ratione sulphuris temperati & fixi, purioris, placant rodentes humores & sunt paregorica, ita vt acrimoniam salinam humorum, sanguinis, lymphæ & spirituum, membranas & genus neruofum irritantem demulceant. Ratione particularum mercurialium fluxiles reddunt humores & *scor* prohibent, vnde & liberantur partes delicatæ membranofæ peregrinis hosticis humoribus, & hi ipsi destrüuntur, vt minus nocere queant, sed ad frugem redeant. Ratione totius mixturæ suæ humores biliosos, acidos, ponticos acres inuertunt.

(3) *Restaurant & corrigunt feri defectum*, capiti semper extiosum, vnaque coniunctam acrimoniam, inprimis diluentia largiori modulo exhibita.

(4) Sulphur resolubile in actum deducunt & *poras claudunt* aquea & sulphurea, *ingrunt* humectantia, vnde nisi hæc iungantur vel attendantur probe, ipsa quoque opiata ad somnum producendum inepta sunt.

Notandum vero, hæc ipsa quidem in vtrisque classibus commode recenseri ad exhauriendam latitudinem virtutis cephalicorum; ipsa tamen cum primis temperantia fixa inter se fororari & mutuas præstare operas, ad vnum eundemque scopum impetrandum.

Vnde etiam *media* inter hæc sunt, tum simplicia & composita temperata, qualia esse possunt præonia, doronicum, betonica, tum quæ vel mixta ex fixis & volatilibus, vt elixiria cephalica, acidula, vel diuerso respectu agendi, v. g. dissipandi, præcipitandi huic vel illi affectui succurrunt, in quibus ad causam merito respiciendum est.

Externa cephalica vel communia sunt, vel propria, specifica enim & hoc pacto capitalia sunt, licet refracte virtutem exerant magis præ internis. Roborantia balsamorum, cucupharum, unguentorum, lixiuorum specie adhibentur. Egregia v. g. est essentia s. spicæ, bregmati applicata, pro roboranda memoria. Profunt epithemata refrigerantia ex aqua solani, sedi maioris,

ioris, verbenæ, pulegii, anethi, sambuci, &c. cum nitro antimoniato, theriaca Andromachi, vel diascordio Fracastorii, item cum aceto in hæmorrhagiis narium, fronti, quin &, de quo alibi, etiam bregmati applicanda.

Circa hæc cautelæ quædam attendi merentur, tanquam monita specialia de his vel illis, ex dicta materiæ medicæ classe.

I. *Spiritus per Cephalica interna & externa nunquam nimis efferrandi.* Efferantur & turbantur cum primis calidis nimis & oleosis, quæ miasmata sua spirituoſa ipsis iungendo caput feriunt. Hinc omnia nimis vaporosa caute adhibenda, etiam in cucuphis, alias vertiginem & turbulentiam inductura, quod & de opiatis ipsis valet. Sic species aromaticæ tum per se, tum in rotulis vel morsulis adhibita parcius administranda, inde enim idem quasi accidit, minori gradu, ut grauetur caput & doleat. Facta nimia evaporatione & halituositate ipsa motitatio naturalis spirituum & humorum impeditur. Hinc & camphorata quibus capud debile est, & spiritus teneriores & laxioris compagis, nocentia sunt, præcipue in fœminis. Suauia vero & ballamica externa, ut ballamum apoplecticum, blande cerebrum & spiritus demulcent & afficiunt. Serum etiam spirituum vehiculum & frenum nunquam nimis exhauriendum, unde necessario deliria & vigiliæ insequuntur.

Locus Hoffmanni est l. 2. de med. offic. c. 62. f. 2. p. 387. ubi confectionem anacardinam vocat confectionem stultorum, locus dignis lectu. Et cum communiter apud studiosos hoc problema & postulatum agitetur, in genere hoc loco sciendum est, memoriam habitare in sicco, & dari quædam medicamenta, quæ serum nimium obliuionis parentem absument, & temperiem aliam inducant. Verum facilis lapsus est, facilis error, ut ultra spheram naturæ id fiat, præcipue in iuuenibus. Siquidem succedente ætate iam dum siccitas succedit, ut taceam, *ἰδιου γρηγορίας* tali præsentē, non sine periculo nimis alterari posse cerebrum. Vti enim rotulæ in horologio, si nimis subtiles & quasi molles tenerioresq; factæ sunt & delicatæ, facile exorbi-

tare & aliquid detrimenti accipere possunt; ita docet experientia, quod præcocia ingenia raro seu nunquam fuerint durabilia; quod doctissimi etiam homines in senectute vltima vel omnia quæ sciuerant, sint obliti, vt Franciscus Barbarus, Georgius Trapezuntius aliique, vt Messalæ Coruini & aliorum non mentionem faciamus, proprii tandem nominis iacturam e memoria passorum; quod rarum quoddam sit contingens, si excellens memoria cum magna prudentia exactoque iudicio sit coniuncta. Imo cum memoriæ subsidia sint plurima, longe magis de acuendo iudicio laborandum est, quam de memoria, quæ in excellentissimis sæpe viris minus prompta est. Vid. *Huartus in scrutin. Ingen. Lauremberg. de arte mnemon. & alii.*

2. *Spiritus nunquam per cephalica nimis ligandi.* Ligant nempe eosdem tum iam dicta vaporosa nimis, obnubilando eosdem, vnde stupidi redduntur ad instar ebriorum; tum figentia quoque opiata. Hinc & adstringentia fortiora sola non sunt adhibenda, continuante præsertim vsu.

3. *Pro affectibus capitis curandis lymphæ quoque nec nimis absumenda, concentranda, nec nimis fundenda.* Alias enim cerebri temperies pessundatur. Funditur facile per calida & balnea, absumitur per iam dicta. Quando enim larga adest humoris ferrosi quantitas, illa per talismodi calidiora, poros magis inundat, vnde noxa præsto est.

Hinc etiam 4. ob fusionem feri nimiam tum salina queuis alia, tum nitrosa & acida ita propinanda, ne caput vel spiritus inde detrimentum capiant, quod ipsum etiam valet de affectibus pectoris & pulmonum.

5. *Nervis laborantibus non tam eorum insertioni, quam origini applicanda remedia.* Origo vero generalis, saltim quoad distributionem, est spinalis medulla. Hinc in torpore manuum & pedum ac paralyti id vnice obseruandum est. Exemplum Galeni extat l. 1. de locis affect. c. 6. vbi quidam triginta iam diebus trium manus digitorum sensum amiserat, seruato motu. Cum nihil ab adhibitis, optimis licet, medicamentis, præsidii enisset, accedens Galenus ex medico priori quærit, quamnam appli-

appli-

applicuisset remedia, quæ cum optimaprehendisset, quæsi-
vit porro, an refrigeratio, an inflammatio, an ictus præcessisset,
(en Praxeos Clinicæ exemplum!) quod cum negatum fuisset,
adhuc ægrum interrogauit, an superiorum partium aliqua fuis-
set icta. Respondit ille, manum quidem non fuisse ictam, sed
dorsi initium fuisse affictum. Romam enim vectum a curru
decidisse, atque non multo post digitorum affectum incepisse.
Hinc vero Galenum eadem quasi topica prope septimam ver-
tebram dorsi applicans, inopinantem ægrum felicissime re-
stituit. Qua de historia, vt & aliis Galeni obseruationibus
videri meretur *J. B. Sylvaticus in Histor. Galen. medicinal. Hist. 76.*
p. 375.

Obiter hac occasione notamus, quod praxis Clinica sup-
ponat primo *cognitionem* sufficientem morborum, & materiae
medicæ, quorsum etiam spectat notitia humani corporis adeo-
que anatomicæ, botanicæ, Chimiæ; deinde *inquisitionem* sedulam
omnium circumstantiarum, *quærendo enim discernimus; tertio*
applicationem concinnam remediorum his circumstantiis rite
debitorum.

6. *Acida neruis inimica, poris tamen extricandis & Sulphuri nar-*
cotico domando apta. Inimica sunt neruis (1) quia figunt spiritus
& coagulant; inimica (2) quia morsicant membranulas, demul-
ceri potius amantes; inimica (3) sibi relicta, ast cum sulphure
subtili maritata tantum abest, vt neruis inimica sint, vt potius
iisdem sint amicissima. Sic vinum neruis amicum est, ob acidum
& sulphurei principii amicabilem concursum, us *Oli cephalic-*
us ob eandem symbolisationem officium egregie facit. Aqua
magnanimitatis, ex acido formicarum, & spiritu vini constans,
neruina est, si quæ alia, interno & externo vsu celebratissima, vt
alia taceamus. Inimica (4) immodico vsu, etiam cum sul-
phure maritata, facta separatione. Vinum gignere podagram
& arthritidem noto est notius, largiori vsu, quatenus inæqualis
& naturæ non proportionata fit separatio euolantibus parti-
culis sulphureis, & M. S. efferantibus; vnde dolor capitis, tor-
por sensuum &c. in ventriculo vero collectis vappescentibus,
&

& cum natura id ferre non possit, chylum & lympham hinc acidam, austeram, acrem reddentibus, vnde & vomitus ab ebrietas factus dentes acore illo stupefacit.

7. *Specifica cephalica capiti, non tum per consensum aliorum viscerum affecto, quam domestico malo detento, conueniunt.* Alias enim malum non cedit, sed exasperabitur magis, quod damno suo maximo experiuntur, qui empiricorum manus subeunt, vt is qui capite vulneratus, biliosa hinc vomens per nouendum, spiritum menthae suo infortunio hauserat, vndecimo paralyti, motibus spasmodicis correptus, & fatis cedens. Hinc alibi diximus, nisi parti primario affectae applicetur remedium, non iuvat. Conueniunt quidem & per consensum patienti, sed non vt principale remedium.

8. *Vegetabilia magis specifica, mineralia magis vniuersalia etiam cephalica constituunt, facto scilicet ad se inuicem respectu & intuitu, seu relatione.* Nota quidem est assertio, communiter recepta, solem cordi, lunam cerebro, saturnum & martem spleni, iouem hepatis, venerem partibus genitalibus specificè dicari; hæc ipsa tamen cum grano salis sunt intelligenda, & nihilominus, respectu vegetabilium, magis vniuersalia sunt, quatenus alterandi sanguinem & serum viribus magis communibus gaudent, & fixiora sunt. Ex mineralibus antimoniata & mercurialia catholica magis sunt purgantia & diaphoretica. Speciatim cinnabaris natua & antimoniū, quicquid nonnulli in contrarium obiciant, qui pro veneno eam reputant, est specificum cephalicum, sed magis vniuersale, quam vllum aliud, quatenus respectu suorum elementorum liquorēs vitales egregie corrigit, vnde & panacæ Anhaltini basin constituit.

9. *Symbolica viscera symbolicis etiam gaudent morbis & medicamentis; morbis, vt alterum alterum in consensum vocet, & participet affectum; medicamentis, homogeneis & conformibus quasi ipsi illorum calido.* Sic & in sequentibus cum hepatis, lienis, mesenterium, pancreas in eundem conspirent vsu, & communia habeant præsidia, aperientia dicta, & quæ sunt hepatica etiam splenetica, & vice versa deprehenduntur; quin & antiscorbutica & cachectica in iisdem consentiunt.

LIBRI